

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Suport Tècnic i Inventari
Biblioteca del Patrimoni Cultural

3256

Ermita de Santa Maria del Bonviatge

Bermúdez López, Xavier

Bermúdez López, Xavier

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>.

CRÈDITS

Execució: **ArqueoCat SL**

Direcció: **XAVIER BERMÚDEZ LÓPEZ**

Promoció: **Ajuntament de Sant Joan Despí**

ÍNDIX

I.- Introducció i situació del jaciment	2
II.- Context històric i arqueològic de la zona	6
III.- Metodologia emprada	8
IV.- Resultats arqueològics	9
V.- Conclusions	10
VI.- Bibliografia	11
Fitxes d'UE	

I.- INTRODUCCIÓ I SITUACIÓ DEL JACIMENT

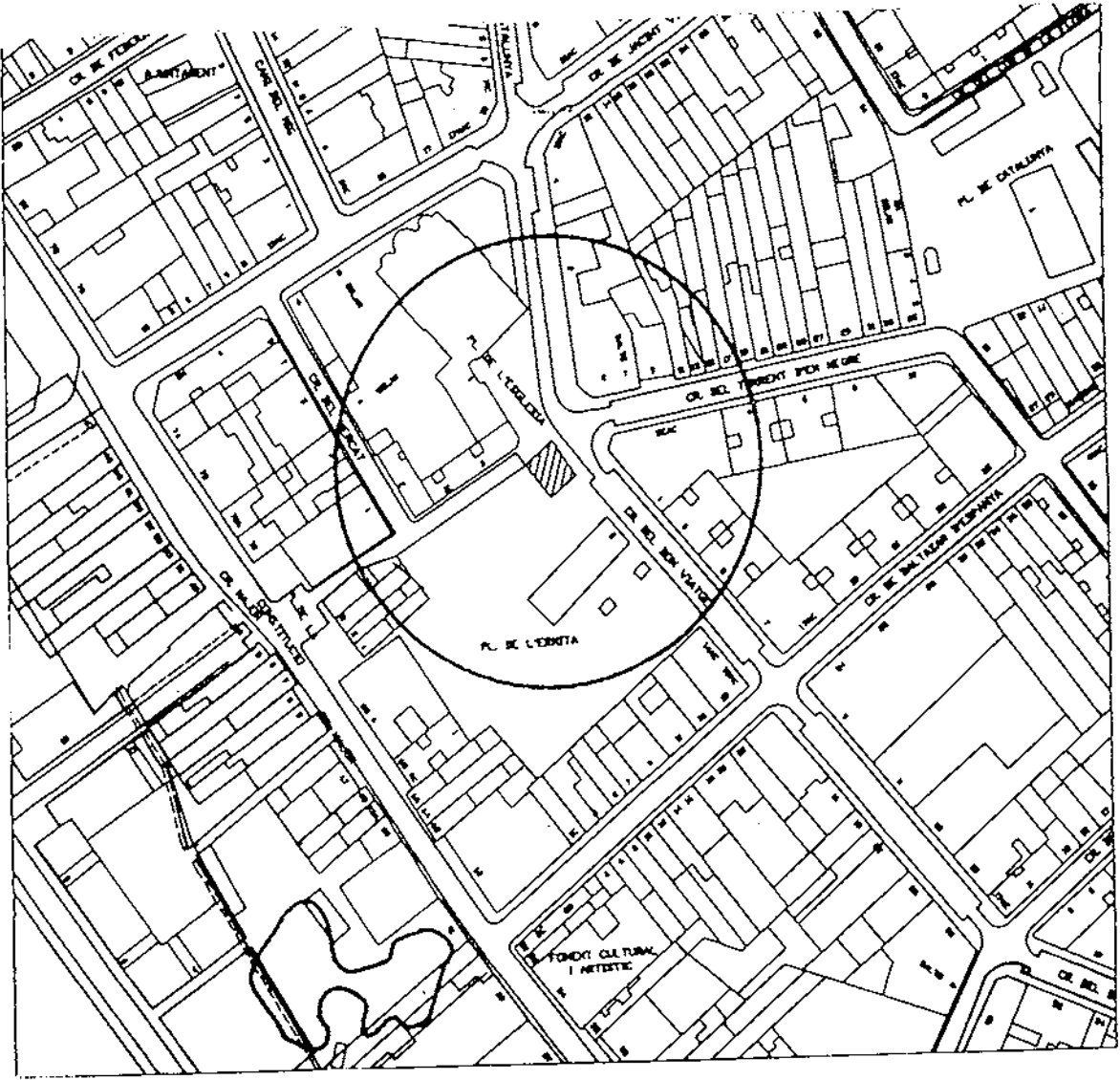
El dia 2 d'octubre de 2001 s'ha dut a terme una intervenció arqueològica d'urgència amb caire preventiu a l'ermita de la Mare de Déu del Bon Viatge, ubicada entre la Plaça de l'Ermita i la Plaça de l'Església de Sant Joan Despí. Ha estat promoguda per l'Ajuntament de Sant Joan Despí amb motiu de les obres que s'hi duen a terme de cara a la substitució del paviment i l'emplaçament d'un altar.

La intervenció, que es concreta en la pràctica d'una única cata de sondeig, ha estat executada per l'empresa d'arqueologia ArqueoCat SL.

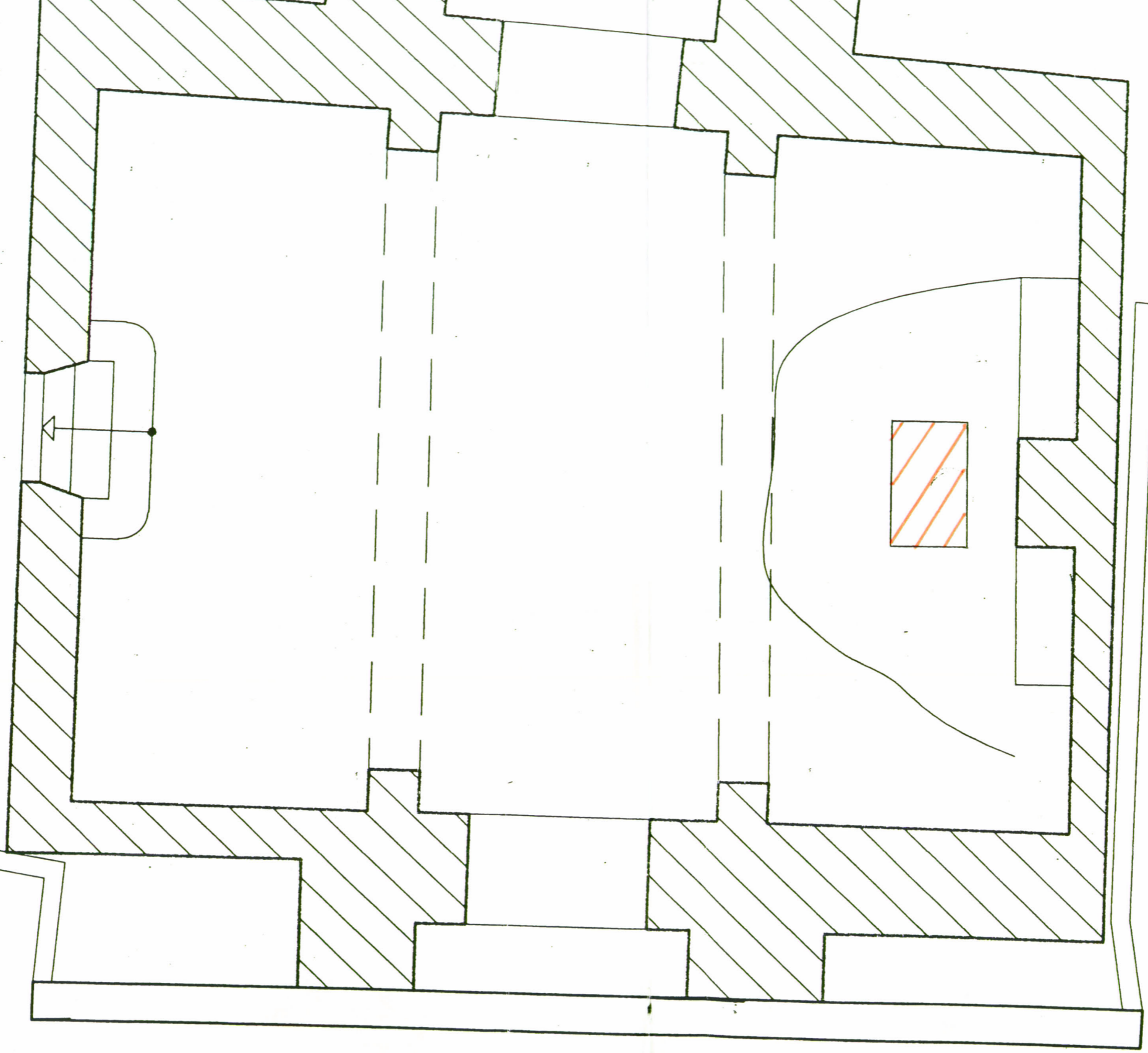
L'interès de la intervenció rau en les dades aportades per una excavació duta a terme el 1985 arran de la demolició de les cases que circumdaven l'ermita, que donaren com a resultat la troballa de restes pertanyents a una vil·la romana i una necròpolis medieval.

FOTO 1: Imatge de la façana de l'ermita, en obres de rehabilitació.

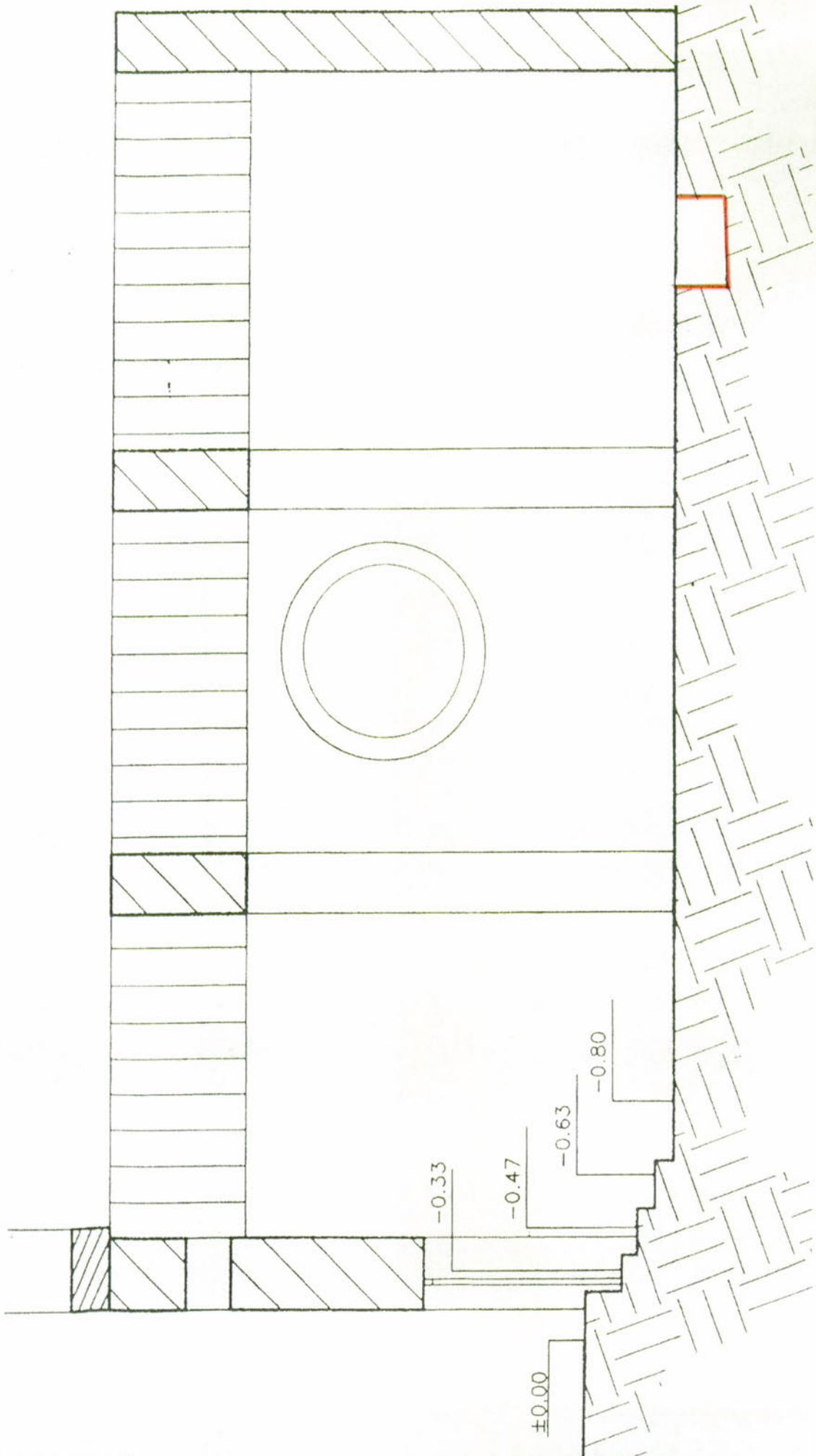

UBICACIÓ DE L'ERMITA (E = 1:2000)

E = 1:50

PLANTA GENERAL DE L'ERMITA, UBICANT-HI LA CATA

E = 1:50

SECCIÓ AXIAL DE L'ERMITA, UBICANT-HI LA CATA

II.- CONTEXT HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC DE LA ZONA

Al S. X la vall del Llobregat, eix natural i històric de comunicació, constitueix un dels objectius prioritaris dels esforços feudals (amb la preeminència del comtat de Barcelona), de cara a consolidar-ne la riba dreta com a límit de la Marca Hispànica. És en un moment ja avançat d'aquest procés (en el 997, ja lluny de les conquestes del comte Guifré) quan es documenta el nucli de Sant Joan Despí, amb el nom de Miçano o Miçà. Segons Montserrat Pagès (PAGÈS i PARETAS, 1992), aquest topònim provindria del llatí *Mittius*, possible nom del fundador d'una vil·la romana.

La primera construcció religiosa documentada a la vila, la parròquia de Sant Joan Baptista, està documentada al 1002. No fou fins mitjans del S. XIII (el document més antic conservat data del 1250, en que s'al·ludeix a la fundació d'un presbiterat a l'altar de Santa Maria) quan s'erigí l'església (coneguda popularment com ermita) de Santa Maria del Bon Viatge.

Tal i com ja hem esmentat, el 1985 (RAMADA, F.; CUESTA, F., 1993) es va dur a terme l'excavació dels voltants de l'ermita rere l'enderroc de les cases del S. XVIII que hi havia. Sota els fonaments de la capçalera de l'ermita hi varen ser trobades diferents estructures (especialment identificades amb tasques d'emmagatzematge, com un dipòsit per a líquid) i *dolia* associables a la *pars rustica* d'una vil·la romana. També es va excavar un total de 26 enterraments, de difícil datació donada la gairebé total manca d'aixovar, però que per la seva tipologia i relació estratigràfica amb les restes de la vil·la romana i les cases del S. XVIII poden ésser datades relativament a l'Edat Mitjana.

L'edifici conservat actualment és de tradició gòtica, amb nau única de planta rectangular tendent al quadrat. El parament dels murs combina l'ús de pedra lligada amb morter amb la utilització de tàpia. L'estructura, reforçada a l'exterior i l'interior (tot i que se n'ha eliminat el de la capçalera) per contraforts, culmina amb dos arcs diafragmàtics apuntats que sostenen una coberta d'embigats a dues aigües.

L'església, no obstant, ha estat reformada diversos cops (com el 1740). Cal posar de relleu que, apart de les múltiples reformes patides per l'edifici, el

sobrealçament del paviment fins 1'5 m per sobre de l'original en dificulta especialment la lectura.

En darrer lloc cal esmentar que es conserven dues talles en fusta de la Mare de Déu (d'una de les quals se'n conserva tan sols el cap) de factura romànica policromades pertanyents a Sant Joan Despí, una de les quals s'especula que podria ésser la imatge de culte a l'ermita del Bon Viatge.

III.- METODOLOGIA EMPRADA

La metodologia aplicada en la intervenció arqueològica ha consistit en la pràctica de forma manual d'una cata de sondeig (amb unes dimensions de 130 X 80 cm i una profunditat assolida de 40 cm) a la capçalera de l'ermita la Mare de Déu del Bon Viatge, centrada en l'eix de la mateixa i a 110 cm del mur de fons.

El registre estratigràfic s'ha dut a terme en fitxes informatitzades dins una base de dades creada amb el programa *Access*, seguint el sistema estratigràfic plantejat per Harris i Carandini. S'ha elaborat també una representació gràfica (mitjançant plantes i seccions) de la intervenció, en darrer terme també documentada fotogràficament.

S'ha pres com a punt zero el nivell del paviment de la Plaça de l'Església, a la qual s'obre la porta d'accés de l'ermita.

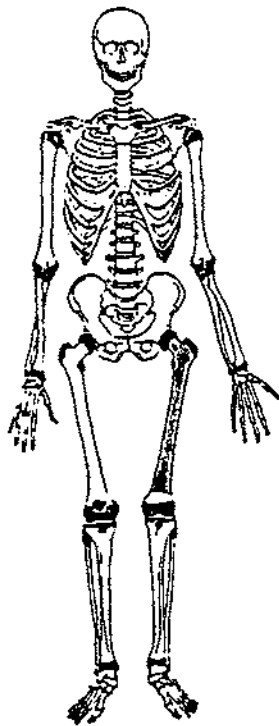
FOTO 2: Tasques d'excavació de la cata.

IV.- RESULTATS ARQUEOLÒGICS

L'escàs abast de la intervenció (que com ja hem esmentat es limita a una cata de 130 X 80 cm i una fondària de 45 cm) no ha permès documentar cap mena d'estructura. L'únic estrat definit, la **UE 101**, correspon a un nivell constituït per llims arenosos amb abundant presència de material de construcció (especialment blocs calcaris escairats, alguns maons i fins i tot vidre i fusta). Aquesta composició identifica l'UE com a part integrant del farcit (emprant-hi terres i runa) que, com hem esmentat abans, realça el nivell de paviment original.

Tanmateix, la troballa a la cata d'un fèmur humà descontextualitzat recolza la identificació d'aquest estrat com a part del farcit general, que es degué dur a terme utilitzant terra dels propis voltants de l'ermita, afectant part de la necròpolis, probablement ja en desús.

El fèmur en qüestió (en molt bon estat de conservació) correspon al de la cama esquerra d'un individu adult, i en manca l'epífisi distal.

Identificació (en gris) de l'os trobat a la intervenció.

V.- CONCLUSIONS

L'exposició de les escasses dades proporcionades per l'únic estrat afectat per la intervenció (i no en tota la seva potència ni extensió) confirma la seva identificació amb el nivell que apuja el paviment de l'església 1'5 m per sobre de l'original. La resta òssia trobada, com ja hem esmentat, probablement correspon a un individu adult que devia estar enterrat a la necròpolis que envoltava l'església, i que hauria estat afectada a l'extreure'n terra per al seu rebliment.

Aquesta mena de restes mobles descontextualitzades (que en molts casos podrien ésser humanes), presumiblement serien les úniques que es podrien documentar en una excavació total de l'esmentat estrat d'1'5 m. Tot i això, l'excavació del nivell de paviment original (així com els estrats inferiors al mateix) podrien oferir una informació fonamental per al coneixement integral de l'edifici. Atesos els resultats de la intervenció arqueològica duta a terme el 1985 (ja citada anteriorment), l'excavació del subsòl de l'ermita del Bon Viatge podria aportar llum sobre les fases inicials de la mateixa, així com el descobriment en extensió de la vil·la romana a la qual es superposa i la fase de transició entre ambdós moments. D'altra banda, el rebaix d'aquest nivell de farciment fins al paviment original permetria la lectura integral de l'edifici, tot recuperant la verticalitat pròpia de l'estil gòtic al qual pertany.

VI.- BIBLIOGRAFIA

- PAGÈS i PARETAS, Montserrat: “Santa Maria del Bonviatge”, a *Catalunya Romànica XX. Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme*.- Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.- p. 308.

- CUESTA, F.; RAMADA, F. X.: “Ermita de la Mare de Déu del Bon Viatge. Sant Joan Despí”, a *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana. Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989*.- Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1993.- p. 91.

- PAGÈS i PARETAS, Montserrat: *Art romànic i feudalisme al Baix Llobregat*.- Barcelona: Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992.

Fitxa U.E.

ArqueoCat SL

Jaciment:	Ermita de la Mare de Déu del Bon Viatge	Any:	2001	UE:	101	Fet:	
Sector:	Cata 1	Cotes mín:	- 225 cm	Cotes màx:	80 cm		
Color:	Marró fosc	Conf Estrat:	☐ molt alt ☐ alt ☐ mitjà ☐ baix ☐ molt baix				
Estat cons:	☐ molt bo ☐ bo ☐ mig ☐ dolent ☐ molt dolent		Consistència:	solta			
Comp geo:	llims arenosos						
Comp art:	blocs calcaris escairats de volum mig, maó i vidre						
Comp org:	fèmur humà i fusta						
Mostres:							
Plantes:	general	Seccions:	general	Fotos:	genera		
Descripció:	Estrat que s'extén per tota la superfície de l'ermita, reblint-la per tal de realçar-ne el paviment (originalment 1'5 m més baix).						
Igual a:		En contacte amb:					
Se li adossa:		S'adossa a:	murs				
Cobert per:		Cobreix:	paviment original				
Tallat per:		Talla:					
Reomplert per:		Reomple:					
Def estrat	☐ construcció ☐ hàbitat ☒ reompliment ☐ abandó ☐ destrucció ☐ preparació						
Def element:	☐ mur ☐ trinxera E ☐ arrasament ☐ pou ☐ llar ☐ dipòsit ☐ sitja ☐ banquetta ☐ estr terra ☐ trinxera F ☐ paviment ☒ farciment ☐ forn ☐ forat pal ☐ columna ☐ canal ☐ fossa ☐ porta						
Relacions estratigràfiques:							
			101				
			murs				paviment original
Elements de datació:							
Datació:		Fase:		Període:			
Interpretacions:	Nivell de farciment per pujar el nivell d'ús.						